

*žene u crnom
beograd*

Izveštaj

**januar, februar,
mart i april
2020**

Kao i do sada, donosimo kratak izveštaj o aktivnostima Žena u crnom u navedenom periodu a ukoliko vas zanimaju opširnije informacije, možete ih naći na našem web-sajtu www.zeneucrnem.org ili nam se obratite putem mail: office@zeneucrnem.org

Unapred se solidarno zahvaljujemo.

IZVEŠTAJ

januar, februar, mart i april
2020.

Kao i do sada, donosimo kratak izveštaj o aktivnostima Žena u crnom u navedenom periodu a ukoliko vas zanimaju opširnije informacije, možete ih naći na našem web-sajtu www.zeneucrnom.org ili nam se obratite putem mail: office@zeneucrnom.org

U ovom periodu je smanjen obim aktivnosti zbog pandemije virusa kovid 19, jednu od najvećih prirodnih katastrofa koja je ikada zahvatila celu planetu. Međutim, pandemija prožima sve dimenzije života: zdravstvenu, političku, socijalnu, ekonomsku, rodnu, bezbednosnu; ona je uzdrmala celokupno čovečanstvo, sa nesagledivim posledicama i izazovima.

U Srbiji je uvedeno vanredno stanje 15. marta 2020. godine i to je učinjeno na neustavan način, mimo Narodne skupštine Republike Srbije. Pandemija kovid 19 je postala izgovor režima za masovna kršenja ljudskih prava, nezakonito lišavanje slobode, gušenje nezavisnih medija, političke progone, pojačanu militarizacije države i društva.

Unapred se solidarno zahvaljujemo na razumevanju.

Ulične akcije:

U ovom izveštajnom periodu organizovale smo šest (6) akcija, a takođe smo aktivno učestvovala i u drugim uličnim akcijama:

- komemoracije/obeležavanje važnih datuma zločina počinjenih u naše ime
- feminističke, antifašističke, antiratne, antirasističke, antimilitarističke...

Komemoracije/obeležavanje važnih datuma zločina počinjenih u naše ime, kao i drugih zločina nad civilnim stanovništvom, tokom i nakon ratova, na prostoru bivše Jugoslavije:

Beograd, 27. februar

„Pamtimo zločin u Štrpcima 27.02.1993.-27.02.2020“ - povodom godišnjice zločina u Štrpcima, Žene u crnom su organizovale uličnu akciju, Knez Mihailovoj ulici u Beogradu.

Na stajanju u crnini i ćutanju bili su istaknuti sledeći transparenti:

Odavde je krenuo voz smrti broj 672;

Voz je stao u 15.48h;

Pamtimo zločin u Štrpcima (27.02.1993. – 27.02.2020.)

Oteti i ubijeni su: Esad Kapetanović, Ilijaz Ličin, Fehim Bakija, Šećo Softić, Rifat Husović, Halil Zupčević, Senad Đečević, Jusuf Rastoder, Ismet Babačić, Tomo Buzov, Adem Alomerović, Muhedin Hanić, Safet Preljević, Džafer Topuzović, Rasim Ćorić, Fikret Memović, Fevzija Zeković, Nijazim Kajević, Zvezdan Zuličić

Stajanju je prisustvovalo dvadesetak (20) aktivistkinja i aktivista Žena u crnom, Inicijative mladih za ljudska prava u Srbiji i Fonda za humanitarno pravo.

Prijepolje, 27. februar

Ispred spomen ploče u Prijepolju, obeležena je 27 godišnjica od zločina u Štrpcima. Aktivistkinje udruženje građana Žene Polimlja iz Prijepolja (Srbija) i *Bona Fide* iz Pljevalja (Crna Gora), a u ime Mreže Žena u crnom, zajedno sa porodicama žrtava odale su počast žrtvama zločina u Štrpcima.

Beograd, 23. april "Zašto?"

komemorativni skup povodom 21 godišnjice ubistva 16 radnika Radio Televizije Srbije/RTS-a: aktivistkinja i aktivista Žena u crnom, 23. aprila u 14:06, pridružili su se, u znak saosećanja i solidarnosti porodicama ubijenih a ispred spomenika **Zašto?** u Tašmajdanskom parku.

U ovom periodu organizovale smo sledeće ulične akcije:

FEMINISTIČKE, ANTIFAŠISTIČKE, ANTIRATNE, ANTIRASISTIČKE, ANTIMILITARISTIČKE AKCIJE

29. januara i 21. februara, Kruševac „Pravda za Mariju Lukić“ – protesti ispred Osnovnog suda u Kruševcu u znak solidarnosti i podrške Mariji Lukić, žrtvi seksualnog uznemiravanja počinjenog od

strane Milutina Jeličića Jutke, bivšeg predsednika opštine Brus. Protiv njega je Marija Lukić, dok je bila zaposlena kao njegova sekretarica, podnela krivičnu prijavu 2018. godine jer joj je tokom dve godine M. Jeličić slao više hiljada sms poruka. Suđenje je počelo krajem maja 2019. u Osnovnom sudu u Brusu, ali je zbog napada na Mariju Lukić a na zahtev njenog advokata suđenje izmešteno u Osnovni sud u Kruševac. U protestima su učestvovalе aktivistkinje ŽUC-a zajedno sa udruženjem žena "Peščanik" iz Kruševca.

Beograd, 8. mart „Feminizam napred, patrijarhat nazad“ - povodom Međunarodnog dana žena, Žene u crnom su organizovale navedenu uličnu akciju na Trgu Republike u Beogradu.

Na protestu su bili istaknuti sledeći transparenti:

- *Feminizam napred, patrijarhat nazad*
- *8. mart – Međunarodni dan žena*
- *Ustajte, ugnjetene na svetu!*
- *Rad, a ne glad, hrana, a ne oružje!*
- *Ni sluškinje, ni ropkinje, već radnice i drugarice!*
- *Za radna prava žena!*
- *Moje telo, moja autonomija!*

U saradnji sa Hleb teatrom izvedena je scenska akcija *Kriv si ti*. Zagrebačke i beogradske feministkinje prepevale i prilagodile tekst čileanske feminističke pesme *Nasilnik na tvom putu/Violador en tu camino*.

Kriv si ti!

Patrijarhat nam sudi
Zato što smo žene
Kaže: dobra budi
Il se boji meneŽ

Svakog dana ugrožene
Samo zato što smo žene
Pretučene, izbodene
I za to još okrivljene

Nisam kriva, nisam sama
Progovaram sad bez srama

Svakog dana ugrožene
Samo zato što smo žene
Silovane, ubijene
I za to još okrivljene

Nisam kriva nisam sama
Progovaram sad bez srama

Krivica je tvoja
Krivica je tvoja

Kriva država
Kriv sistem
Kriva crkva
Kriv predsednik

Nisam kriva, nisam sama
Progovaram sad bez srama!

SUOČAVANJE SA PROŠLOŠĆU TRANZICIONA PRAVDA FEMINISTIČKI PRISTUP

Ovo je jedna od najvažnijih aktivnosti Žena u crnom. Sastoji se od mnoštvo segmenata: uličnih akcija, radionica, predavanja, stvaranje različitih modela tranzicione pravde sa feminističkog stanovišta, saradnje sa srodnim organizacijama u vidu zajedničkih akcija, (kampanja, konsultativnih sastanka).

Posećivanje mesta zločina počinjenih u naše ime, kao i drugih zločina protiv civilnog stanovništva počinjenih tokom rata na prostoru bivše Jugoslavije:

15. januar,
Vukovar/Hrvatska:

Obilazak mjesta sjećanja u Vukovaru u organizaciji Documenta – Centra za suočavanje s prošlošću; učesnici/e međunarodne mirovne konferencije posetili su Memorijalni centar 'Ovčara' i Obalu Dunava gde je u znak sećanja na žrtve rata, položeno cveće. U ovom činu učestvovalo je oko **50** aktivista/kinja iz Hrvatske, BiH, zemalja EU, Srbije; u ime ŽUC-a prisustvovala je *Stasa Zajović*.

11. februar, Srebrenica

Memorijalni centar Potočari (Bosna i Hercegovina): učešće u komemorativnom skupu zajedno sa majkama Srebrenice, koje svakog 11 u mesecu organizuju sećanje na svoje bližnje ubijene tokom genocida u Srebrenici. Aktivistkinje ŽUC-a, zajedno sa aktivistkinjama iz Španije posetile su u selu Bajramovići kod Srebrenice Nuru Mustafić i Refiju Hadžibulić, preživjele u genocidu i svedokinje na Ženskom sudu.

KAŽNJIVOST ZLOČINA – PUT DO PRAVEDNOG MIRA PRAĆENJE SUĐENJA U SPECIJALNOM SUDU

Suđenje za ratni zločin u Štrpcima

27. februara 1993. godine – u voz na pruzi Beograd Bar broj 671, u stanici Štrpci, pripadnici vojne formacije *Osvetnici*, koja je delovala u sastavu Višegradske brigade Vojske Republike Srpske, oteli su iz voza **20** lica (18 putnika bošnjačke nacionalnosti, jednog putnika hrvatske nacionalnosti državljana Republike Jugoslavije i jedno nepoznato lice), odveli ih u selo Mušići, potom u selo Prelovo, u opštini Višegrad, gde su ih ubili. Do sada su pronađeni posmrtni ostaci četiri osobe. Za ovaj zločin optuženi su: Gojko Lukić, Ljubiša Vasiljević, Duško Vasiljević, Jovan Lipovac i Dragana Đekić.

U ovom izveštajnom periodu održana su četiri **(4)** ročišta: 27. i 28. januar; 19. februar i 2. marta.

Na dva glavna pretresa (27. i 28. januar) svedočio je Mićo Jovičić. On je prvi koji je sve optužene povezo sa izvršenjem krivičnog dela. Takođe, on je na licu mesta izvršenja zločina locirao i sve one protiv kojih se vodi postupak pred sudom u Sarajevu. Po sporazumu o priznanju krivice, ovaj svedok je za ovaj zločin, osuđen na pet godina zatvora pred sudom u Sarajevu gde se nalazi na izdržavanju kazne. Ovo ročište je završeno suočenjem između ovog svedoka i optuženih, pri čemu je svako ostao pri svom iskazu.

Suđenje za zločin u Kravici – pred Većem za ratne zločine Specijalnog suda u Beogradu

u Specijalnom sudu u Beogradu za ratni zločin u selu Kravica (ubistvo

1313 bosanskih Muslimana, u okviru srebreničkog genocida, 13. jula 1995. godine).

(Da podsetimo: Optužnica za zločin u Kravici podignuta je početkom 2016. godine. To je bio početak najznačajnijeg suđenja pred Višim sudom u Beogradu/Specijalni sud, jer se radi o srebreničkom genocidu. Međutim, 14. jula 2017. godine, Apelacioni sud je doneo odluku da se poništi optužnica za ovaj zločin, koji inače nije kvalifikovan kao genocid, jer je podignuta u trenutku kad Tužilaštvo za ratne zločine/TRZ nije imalo glavnog tužioca. Suđenje je nastavljeno novembra 2017. godine, a ročišta se stalno odlažu zbog nepojavljivanja svedoka, neaktivnosti tužilaštva i odustajanja zaštićenih svedoka usled pretnji koje dobijaju).

U ovom izveštajnom periodu održano je samo jedno ročište: 31. januar.

U nastavku dokaznog postupka, svedočile su dve svedokinje odbrane: Krstina Nikolić i Dobrila Stojanović. Obe svedokinje su izjavile da ne poznaje nikog od optuženih. Ukratko, njihovo svedočenje bila u funkciji odbrane prvooptuženog Nedeljka Milidragovića.

Sva navedena ročišta pratile su aktivistkinje i aktivisti Mreže Žena u crnom u znak emotivne, moralne i političku podrške srođnicama/ima ubijenih koje prate ovo suđenje.

(Izveštaje sa navedenih ročišta možete naći na sajtu ŽUC-a)

UMETNIČKI ANGAŽMAN U SUOČAVANJU S PROŠLOŠĆU/TRANZICIONOJ PRAVDI

U ovom periodu nastavljena je praksa zajedničkog rada i saradnje umetničkih kolektiva, profesionalnih pozorišta, umetnica/ka angažovanih na umetničkom oblikovanju otpora ratu, ratnim zločinu, represiji, kršenju ljudskih prava. U ovom izveštajnom periodu organizovani su sledeći događaji:

Beograd, 6. februar

“Devedesete: rečnik migracija u Srbiji”: poseta izložbi u Muzeju Jugoslavija

na kojoj učestvuje više od 30 savremenih umetnika/ca, umetničkih aktivističkih kolektiva, koji su se bavili problemom migracija, raseljavanjem stanovništva unutar bivših republika SFRJ, kao posledicom rata. Izložba je organizovana u šest celina i u jednoj od njih ‘Aktivističke umetničke inicijative’ prikazane su mreže solidarnosti i u okviru ovog ciklusa Žene u crnom i Škart su predstavili su umetničko-

aktivistički rad 'Dostojanstvo-Solidarnost-Internacionalizam' u izbegličkim kampovima (u Srbiji tokom 90-ih). U obilasku izložbe, uz vođenje kustoskinja Muzeja Jugoslavija (Ana Panić i Simona Ognjanović) bilo je desetak aktivistkinja: iz Hrvatske, Španije i Srbije. Izložba je otvorena do 1. marta 2020.

Beograd, 8. mart

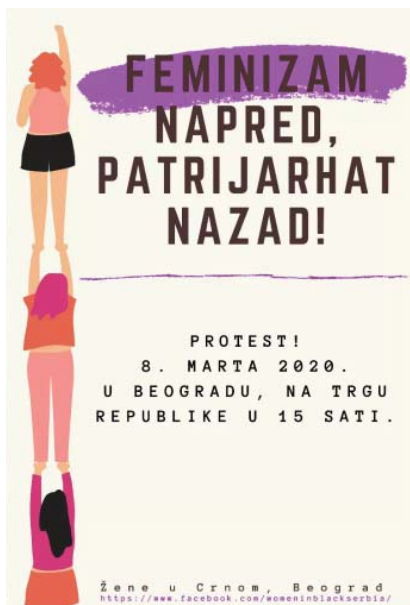
„Mir sa ženskim licem“: otvaranje izložbe u Galeriji Inicijative mladih za ljudska prava/YIHR u organizaciji fondacije ZDF (Beograd i Sarajevo), 'Lara' Bijeljina, 'Horizonti' Tuzla, ŽUC i YIHR Beograd).

VIDEO AKTIVIZAM:

TRANZICIONA PRAVDA – FEMINISTIČKI PRISTUP

U cilju poboljšanja vidljivosti efekata različitih modela tranzicione pravde, posebno onog sa feminističkog stanovišta, koji promovišu Žene u crnom (ŽUC), tokom 2010. godine stvorena je grupa video aktivistkinja i aktivista, koja se osposobila za snimanje, montažu, digitalizaciju i postavljanje na internet video i audio materijala koji je prikupljen tokom redovnih aktivnosti ŽUC, da bi on, u formi kratkih filmova, postao dostupan široj javnosti. U ovom izveštajnom periodu grupa je realizovala sledeće video materijale:

„Feminizam napred, patrijarhat nazad“ (3:40 min.) – dokumentarni film o uličnoj akciji u Beogradu povodom 8. marta – Međunarodnog dana žena.

Žensko sodišće – feministični pristop pravičnosti – prevod na slovenački filma: *Ženski sud – feministički pristop pravdi* (52 min.): doku-film o Ženskom sudu/ŽS održanom u Sarajevu (7.-10. maja 2015.); u režiji Filipa Markovinovića, produkciji Žena u crnom (2016.)

Sad Kobiocy – feministyczne podejscie do sprawiedliwosci – gorenavedeni film na poljskom

ŽENSKI SUD – FEMINISTIČKI PRISTUP PRAVDI

Donosimo kratak izveštaj o aktivnostima Žena u crnom u vezi sa organizovanjem Ženskog suda-

feministički pristup pravdi u ovom periodu. Ukoliko vas zanimaju opširnije informacije, možete ih naći na našem web-sajtu www.zeneucrnom.org i www.zenskisud.org ili nam se obratite putem mail: zeneucrnombeograd@gmail.com

Prvi Ženski sud na teritoriji Evrope, održan je u Sarajevu, od 07. do 10. maja 2015. godine, u organizaciji 10 ženskih grupa sa prostora bivše Jugoslavije (Pokret Majke enklava Srebrenica i Žepa, Fondacija Cure, Sarajevo, Bosna i Hercegovina, Centar za žene žrtve rata, Centar za ženske studije, Zagreb, Hrvatska, Centar za žensko i mirovno obrazovanje Anima, Kotor, Crna Gora, Savet za rodnu ravnopravnost, Skopje, Makedonija, Ženski lobi, Ljubljana, Slovenija, Centar za ženske studije i Žene u crnom, Beograd, Srbija). Ženskom sudu je prisustvovalo više od **500** osoba iz svih zemalja bivše Jugoslavije, ali i iz: Argentine, Alžira, Palestine, Izraela, SAD, Španije, Italije, Švedske, Austrije, Belgije, Velike Britanije, itd.

Završni događaj u Sarajevu nije kraj procesa, već naprotiv, podsticaj da se iz feminističke perspektive nastavi sa kreiranjem novih modela pravde. To je obaveza pre svega prema svedokinjama, ali i izraz naše odgovornosti prema ogromnom teretu nedavne prošlosti.

Unastavku procesa Ženskog suda, Žene u crnom, Beograd koordiniraju programske i druge aktivnosti, uz podršku organizacija: Anima, Kotor (Crna Gora), Centar za žene žrtve rata, Zagreb (Hrvatska), neke članice bivšeg Organizacionog odbora Ženskog suda (OOŽS) koji je delovao do događaja u Sarajevu učestvuju sporadično (Fondacija 'Cure', Sarajevo) dok su se ostale članice OOŽS podržavaju aktivnosti bez aktivnog učešća.

I Javne promocije Ženskog suda – feministički pristup pravdi – regionalni i međunarodni nivo

Promocije/javne prezentacije ŽS se sastoje od sledećih segmenata:

– Šta je Ženski sud? Šta je feministički pristup pravdi? Istorijat i proces organizovanja Ženskog suda – o čemu uglavnom govore organizatorke ŽS
– Ženski sud – feministički pristup pravdi (52 min.) – dokumentarni film o ŽS

Svedokinje govore o svom iskustvu svedočenja na Ženskom sudu u Sarajevu (Šta je za mene značilo svedočenje na ŽS?, kao i učešće u nastavku procesa ŽS)

– Razgovor sa publikom (Učinci Ženskog suda, nastavak procesa ŽS, problemi sa kojim se najviše suočavaju u svom okruženju – predlozi, sugestije za održanje 'mini' ŽS po specifičnim pitanjima, itd.).

U ovom izveštajnom periodu održana je jedna (1) javna prezentacije u Ljubljani/Slovenija:

**Ljubljana/Slovenija,
25. februar:**

javna prezentacija je održana na Fakultetu društvenih nauka Univerziteta u Ljubljani (Fakultet za socialno delo Univerze v Ljubljani) u organizaciji prof. dr Jelke Zorn.

Učestvovala su svedokinje: *Suvada Selimović* (BIH), *Mirjana Učakar* (Slovenija), *Jovanka Carević* i *Marica Šeatović* (Hrvatska), kao i organizatorke *Nela Pamuković* (Zagreb) i *Staša Zajović* (Beograd).

Ovom događaju je prisustvovalo oko **200** osoba, najviše studenata/kinja navedenog fakulteta, profesorica, kao i članova i članica udruženja 'Izbrisa'/Erased.

U uvodnom delu Jelka Zorn je govorila o mestima pamćenja izvan nacionalnih diskursa a posebno se osvrnula na 28 godišnjicu 'Izbrisa' – etničkog čišćenja u Sloveniji (1992.). I ovaj događaj je organizovan, kao jedan od brojni aktivnosti slovenačkih pokreta solidarnosti sa žrtvama 'Izbrisanih', a u okviru obeležavanja godišnjice zločina.

Potom je Nela P. govorila o istorijatu i procesu organizovanja ŽS a Staša Z. se osvrnula na concept feminističke pravde. Svedokinje su u uvodnom delu govorile o svojim iskustvima u procesu organizovanja, kao i nastavku procesa ŽS, posebno o odnosima solidarnosti i snage među njima.

U nastavku je prikazan doku-film o Ženskom sudu na slovenačkom (*Žensko sodišče – feministični pristop pravičnosti*) a nakon toga je publika postavljala pitanja o izbegličkom iskustvu Suvade S. u Sloveniji tokom 90-ih, o značaju uključivanja zločina/etničkog čišćenja 'Izbrisa' u Sloveniji, o feminističkoj etici brige i odgovornosti – solidarnoj zajednici svedokinja i ostalih akterki ŽS; o učincima ŽS, o metodologiji rada ŽS itd.

MEĐUNARODNI NIVO – PROMOCIJE ŽS

Rim, 15. februar: **Međunarodni susret: Istina žena – iskustva i prakse feminističkog pristupa pravdi** (*La verita delle donne – percorsi e pratiche di giustizia con un approccio femminista*) održan je Ženskoj kući/Casa delle donne u Rimu, u organizaciji Mreže Žena u crnom Italija (Rete italiana delle Donne in nero). Susret se sastojao iz sledećih sesija:

Iskustva pravde – feministički pristup u Kolombiji i Balkanu

Govorile su:

Kelly Echeverry Alzate, aktivistkinja mreže Ruta pacifica/Mirovna putanja iz Kolumbije, organizatorka Ženske Komisije za istinu i pamćenje, Kolumbija /Comision de mujeres colombianas para

la justicia y memoria; jedna od autorki izdanja 'Istina žena. Žrtve oružanog sukoba u Kolumbiji (La verdad de las mujeres. Víctimas del conflicto armado en Colombia);

Staša Zajović, Žene u crnom, Beograd, organizatorica Ženskog suda za bivšu Jugoslaviju, jedna od autorki izdanja 'Ženski sud – feministički pristup pravdi.

Ovoj sesiji prisustvovala je oko **70** žena: aktivistkinje Mreže Žena u crnom iz Italije, Španije, kao i druge feminističke aktivistkinje, naučnice iz cele Italije.

Pored ove sesije održane su i druge:

Žene i pravda – modeli, iskustva i kritički pristup italijanskom kontekstu (Donne e giustizia – modelli interpretative, esperienze e criticita nel contesto italiano u kojoj su učestvovala: Maria Acierno, sutkinja Kasacionog suda, ekspertkinja privatnog prava; Ilaria Boiano, advokatkinja, Anna Lorenzetti, istraživačica ustavnog prava pri Pravnom univerzitetu u Bergamu.

II Feministička etika brige i odgovornosti – akcije ženske solidarnosti – feminističke

etike brige i odgovornosti, a radi jačanja uzajamne podrške, poverenja, prijateljstva.

U ovom periodu organizovana je sledeća aktivnost:

25. i 26. januar, Tuzla/BiH:

Poseta aktivistkinja ŽUC-a Reih Avdić, preživeloj u genocidu u Srebrenici, svedokinji na Ženskom sudu. Tom prilikom smo, pored druženja, zajedno posetile izbeglice sa Bliskog istoka koji se nalaze u Tuzli.

Feministička etika brige i solidarnosti uključuje i praćenje suđenja za ratne zločine; podrška pravnim procesima i procedurama koje vode svedokinje na ŽS.

Praćenje suđenja

(za ratne zločine; pravni procesi i procedure koje vode svedokinje, organizatorke, aktivistkinje na ŽS):

Suđenje za ratne zločine pred Specijalnim sudom u Beogradu: zajedno sa srođnicama ubijenih, suđenja prate aktivistkinje i aktivisti ŽUC-a (o ovom suđenju možete više informacija u ovom izveštaju u rubrici (Praćenje suđenja u Specijalnom sudu).

III Zajednički radni konsultativni sastanci – U ovom periodu održavani su operativni radni sastanci organizacija, ekspertkinja, aktivistkinja koje učestvuju u nastavku procesa.

IV Radni sastanci Žena u crnom: kao nositeljke programskih

aktivnosti u nastavku procesa ŽS, održavale su radne sastanke (izveštajne aktivnosti, priprema publikacija o ŽS, dokumentacije i arhive ŽS, priprema regionalnih susreta ŽS.

V Učešće svedokinja na Ženskom sudu u aktivnostima Mreže ŽUC-a: sastancima Mreže, uličnim akcijama, aktivnosti u sklopu suočavanja s prošlošću, obrazovnim programima itd.

MREŽE, KOALICIJE – UZAJAMNA PODRŠKA I SOLIDARNOST

Žene u crnom su pokretačice ili aktivne učesnice brojnih regionalnih mreža, koalicija i saveza, aktivne učesnice u aktivnostima srodnih organizacija radi jačanja uzajamne podrške, solidarnosti, civilnog društva i demokratije u Srbiji i u celoj regiji.

U ovom periodu realizovano je mnoštvo aktivnosti od kojih izdvajamo sledeće:

Sastanak Mreže Žena u crnom, 7, 8. i 9. februar 2020, u Vrnjačkoj Banji

Na sastanku je učestvovalo četrdesetpet (45) osoba i to: dve (2) iz Crne Gore, tri (3) iz Hrvatske, četiri (4) iz Bosne i Hercegovine, jedna (1) iz Poljske, dve (2) iz Španije, i tridesetjedna (31) iz devet (9) gradova u Srbiji.

Prvi dan sastanka:

- Aktivnosti ŽUC Mreže u predhodnom periodu – informacije i analize
- Angažovana umjetnost Grupa za video aktivizam
- O feminizmima u pluralu (Sobre los feminismos en plural) – govorele feminističke aktivistkinje iz Španije: Nazaret Sančes/Sanchez, Oviedo i Maria Santiago, Madrid
- O tenzijama u Crnoj Gori povodom usvajanja Zakona o slobodi vjeroispovijesti (Lino Veljak, Sabina Talović, Pljevlja i Esad Kočan, Podgorica, Ljupka Kovačević, Kotor...)

Drugi dan

Centralna tema je bila vezana za rastuće fašističke tendencije i sastojala se od više sesija:

I sesija „Šta je fašizam?“ – Osnovni pojmovi o fašizmu, o nastanku fašizma, o manifestacijama fašizma; fašizam i neoliberalizam – o vezi između neoliberalizma i klasičnog fašizma i savremenog “post-fašizma” – *govorio: prof. dr Lino Veljak, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu;*

II sesija- Mapiranje ekstremističkih organizacija u Srbiji, predstavila Marija Srđić, koordinatorka Antifašističke koalicije Vojvodine

„Zabranjeni“ – projekcija dokumentarnog filma iz 2016. godine, u trajanju od 28 minuta, u režiji Filipa Vidojevića i Darka Špera. Film govori o zabrani samo dve ekstremne desničarske/profašističke organizacije (“Nacionalni stroj” i “Obraz”) i to u 2011. i 2012. godini, koje i dalje deluju pod novim imenima.

III sesija „Uspon desnice u Španiji – građanski odgovori“ – govorele aktivistkinje iz Španije: *Maria Santiago i Nazaret Sanchez*

IV sesija “O ekstremizmima”, predstavio Fahrudin Kladničanin, *Akademski inicijativa Forum 10, Novi Pazar/Srbija*

V sesija “Srbija u raljama fašizma” – o rehabilitaciji ratnih zločinaca iz II svetskog rata i manifestacijama fašizma danas – projekcije dokumentarnih filmova i debata

INTERNACIONALISTISTIČKA SOLIDARNOST

I deo: Međunarodni karavan solidarnosti – susret sa aktivistkinjama iz Španije (Međunarodni karavan solidarnosti „Abriendo fronteras“ (Ka otvorenim granicama): *Nazaret Sanchez i Maria Santiago* i razgovor o mogućnostima organizovanja Karavana na Balkanskoj ruti.

II deo: Ulice su naše – ženske pobune širom sveta – povodom 6. decembra 2019.– Međunarodnog dana borbe protiv femicida/ubijanja žena (Čile, Italija, Beograd...)

Predstavljanje knjiga “Nema obale”, “Znali ste” i “Iza prašine” – Esada Kočana, antiratnog/antifašističkog druga, sanjara-utopiste, glavnog i odgovornog urednika nezavisnog crnogorskog nedeljnika “Monitor”; *govorili su Ljupka Kovačević, Lino Veljak, Fahrudin Kladničanin, Staša Zajović, Sabina Talović, Violeta Đikanović, autor...*

Sastanak Mreže Žena u crnom je završen Dogovorom o aktivnostima u narednom periodu i evaluacijom.

(Integralni izveštaj od 32 stranice možete naći na sajtu ŽUC-a)

Beograd, 8. mart

Prakse ženske solidarnosti za život bez nasilja – 30 godina od osnivanja SOS telefona za žene i decu žrtve nasilja – feminističke grupe za podršku ženama za izlazak iz nasilja. SOS telefon su osnovale aktivistkinje feminističke grupe “Žena i društvo”, Beograd nakon nekoliko godina umrežavanja i saradnje sa feminističkim aktivistkinjama iz Zagreba i Ljubljane koje su tih godina osnivale svoje SOS telefone. Debata je održana u Domu omladine Beograd/DOB, gde je 8. marta 1990. počeo svoj rad uz podršku DOB, koji je ustupio svoje prostorije i telefonski broj. U debata su učestvovalе osnivačice SOS telefona: *Lepa Mladenović, Nadežda Radović, Vera Litričin i Staša Zajović*. Učesnice debate su govorile o početku rada SOS telefona, izazovima, dometima rada a debate je prisustvovalo preko **60** osoba.

Kulturni centar Rex, 9. mart

Aktivistički seminar **“Kuda, kako i zašto dalje?”** – seminar je održan u KC Rex povodom 25 godišnjice KC Rex; debata se odnosila na aktivističke prakse, aktuelne i buduće aktivističke vizije, strategije i taktike. Učestvovali/e su ‘neposustali’ aktivisti/kinje raznih idejnih i praktičnih polazišta i stanovišta: *Staša Zajović* (ŽUC), *Radomir Lazović* (Inicijativa Ne davimo Beograd); *Anja Ilić* (Marks 21) i *Marko Miletić* (Portal Mašina), kao i brojni kulturni radnici/e.

OBRAZOVNI I ISTRAŽIVAČKI PROGRAMI

Pored već navedenih, u ovom izveštajnom periodu realizovani su u okviru Mreže i ovi programi:

Istraživanje: Uticaj klerikalizacija na reproduktivna i radna prava – Srbija

Ciljevi istraživanja: sticanje uvida u stavove žena u Srbiji u vezi sa reproduktivnim pravima, o uticaju rastućih tendencija klerikalizacije na stavove žena o reproduktivnim pravima i o povezanosti radnog zakonodavstva (radnih prava) i reproduktivnih prava. *Voditeljke istraživanja* su prof. dr Ildiko Erdei i prof. dr Lidija Radulović (Filozofski fakultet u Beogradu, Katedra za etnologiju).

Istraživanje se odvijalo od početka marta do kraja maja 2019.; istraživanje je obavljeno u celoj Srbiji, učestvovalo je preko **50** aktivistkinja Mreže Žena u crnom, prikupljeno je **1050** upitnika. Preliminarni rezultati istraživanja su objavljeni septembra 2019. godine. Publikacija **Uticaj klerikalizacija na reproduktivna i radna prava – Srbija** urađena je marta 2020; autorke su Ildiko Erdei i Lidije Radulović a u toku je štampanje navedene publikacije.

“Rastuća klerikalizacija u raznim kontekstima – demokratski i feministički odgovori” – u okviru ovog programa realizovane su sledeće aktivnosti:

13. januar, Zagreb

Na sastanku Radne grupe za sekularizam Žena u crnom, Beograd i Protagore, Zagreb učesnici/e su se, pored razmene informacija o tendencijama u obe države u vezi sa rastućom klerikalizacijom, dogovarale o narednom susretu dve Koalicije za sekularizam (Hrvatska i Srbija) planiranom za 17. i 18. april/travanj 2020. u Zagrebu. Međutim, zbog pandemije korona virusa, sastanak je odložen za jesen 2020.

27. januar, Beograd

Sastanak Radne grupe za sekularizam u prostorijama ŽUC-a na kojem su učestvovalе aktivistkinje i aktivisti Mreže iz Beograda i Novog Sada. Na sastanku su razmenjene informacija u vezi sa klerikalizacijom u Srbiji:

O tužbi SPC protiv stanara naselja “Stepa Stepanović” u Beogradu – Patrijaršija Srpske pravoslavne crkve/SPC je 5. novembra 2019. podnela tužbu protiv stanara koji su protestovali prilikom poslednjeg pokušaja izgradnje crkve-brvnare u centru tog naselja, na mestu gde je ranije planirana izgradnja Doma zdravlja. Snežana Tabački, ŽUC je izvestila da je na poslednjem ročištu, održanom 24. januara 2020. godine, SPC povukla tužbu protiv stanara, inače osnovanog 2012. godine.

O suđenju SPC zbog pedofilije – Nastasja Radović je informisala članice i članove Radne grupe da je Visoki sud pravde u Londonu, na ročištu održanom 17. januara 2020. godine odbacio tužbu protiv Srpske pravoslavne crkve zbog pedofilije i seksualnog zlostavljanja. Tužbu je podnelo šest tužitelja iz Srbije, Bosne i Hercegovine i Hrvatske, a odbačena je jer parohija u Londonu nije “adekvatna adresa za tužbu, čime je proces pred tim sudom završen”.

Na ovom sastanku je bilo reči i drugim aktivnostima u vezi sa sekularizmom: o narednom susretu Koalicija za sekularizam (Hrvatska i Srbija) u Zagrebu zakazanom za april 2020; o istraživanju ŽUC-a “Uticao klerikalizacije na reproduktivna i radna prava žena”. Nažalost, zbog pandemije korona virusa, navedene aktivnosti su odložene za jesen 2020.

Ženski mirovni aktivizam, Đulići, Bosna i Hercegovina

Obrazovni program koji udruženje građanki „Anima“ iz Đulića i Žene u crnom, Beograd organizuju od početka 2016. godine. Susreti u okviru *Ženskog mirovnog aktivizma* jačaju povjerenje, uzajamnu podršku i solidarnost, šire prostore ženske autonomije i samopouzdanja. I ovaj susret je nastavak dugogodišnje saradnje, prijateljstva, uzajamne podrške i zajedničkog rada “Anime” i ŽUC-a.

U ovom izveštajnom periodu organizovan je susret:

12. mart 2020.

– na petnaestom (15) susretu učestvovalo je 19 žena sa područja Zvornika (Djulići, Sapna, Kučić kula, Klisa, Grbavci Donji, Potočari/Srebrenica i Beograd). I pored rastuće panike zbog korona virusa, zajednički rad se odvijao u odličnoj atmosferi, uz aktivno učešće svih žena.

Tokom uvodne dinamičke vežbe **Šta bi bilo kad bi žene imale veću moć u društvu i u državi?** – radionica o moći i aktivnom slušanju, učesnice su navele:

- stanje u državi i društvu bilo bi mnogo drugačije kad bi žene imale veću moć i da bi to najviše doprinelo poboljšanju situacije u u jednoj postratnoj zemlji opterećenoj stalnim etničkim tenzijama, netolerancijom, proizvodnjom straha i raznim vidovima nejednakosti;
- veća moć žena bi značila i pravedniju raspodelu resursa;
- žene mogu da upražnjavaju svoju moć i odgovornost u privatnoj sferi, posebno u vaspitanju muške dece;
- učesnice smatraju da se žene koje se nalaze na pozicijama moći uglavnom veoma «neodgovorne» jer se ne brinu o «interesima običnih ljudi nego svojih partija i vođa».

Feministički principi rada – u ovoj kratkoj radionici podsetile smo se na važnost aktivnog slušanja, uzajamne podrške, poštovanje vremena i prostora...

„Svi bi trebalo da budemo feministi i feministkinje“ – zajedničko komentarisanje teksta *Chimamanda Ngozi Adichie*, književnice iz Nigerije pobudilo je izuzetno interesovanje, a podstaklo je žene da pronađu sličnosti sa iskustvima nepravdi koju su žene pretrpele i trpe. Skoro sve su svedočile o patrijarhalnoj opresiji u privatnoj i javnoj sferi (u detinjstvu, mladosti, zreloj dobi, i u ratu i miru...).

U nastavku smo gledale kratke filmove o **ženskim pobunama širom svijeta** – Čile, Italija, Meksiko, Beograd, kao i filmove Grupe za videoaktivizam Žena u crnom.

SOLIDARNOST JE NAŠA SNAGA

Akcije solidarnosti – sa pripadnicama/ima ugroženih i obespravljenih manjinskih zajednica (socijalno-klasnih, etničko-rasnih, seksualnih), građanima/nkama čija su ljudska prava (radna, obrazovna, kulturna), ugrožena.

I Solidarnost sa ratnim izbeglicama u Srbiji: Žene u crnom su započele 2013. kada su organizovane solidarne akcije protiv rasističkih napada koji su kulminirali krajem 2013 godine i od tada pa do sada Žene u crnom organizuju mnoštvo aktivnosti, o čemu možete naći informacije na sajtu Žena u crnom. Aktivnosti solidarnosti su međusobno isprepletene, istovremeno uključuju više dimenzija – mirovnu, humanitarnu, umetničko-aktivističku, informativnu...

Direktne akcije Solidarna pomoć na terenu ima više segmenata i obuhvata:

Beograd **Posete mestima u Beogradu na kojima se nalaze izbeglice –** aktivistkinje i aktivisti ŽUC-a pružali su solidarnu pomoć u parkovima u Beogradu, kao i u samoorganizovanim kampovima izbeglica u Beogradu.

Pljevlja, Crna Gora **(na granici između Crne Gore i Bosne i Hercegovine) – od 6. do 9. januara 2020.** Goran Lazin i Violeta Đikanović (ŽUC Beograd) boravili su u Otvorenom centru Bona Fide u Pljevljima. Međutim, izbile su etničke i verske tenzije u vidu svakodnevnih agresivnih verskih manifestacija tzv. litija Srpske pravoslavne crkve/SPC) u Pljevljima i Crnoj Gori a povodom Zakona o slobodi vjeroispovijesti (usvojenog krajem 2019. u Skupštini Crne Gore. Poseta Gorana i Violete imala je karakter solidarne podrške Otvorenom centru Bona Fide budući da su u dužem vremenskom periodu aktivisti/kinje, posebno bošnjačke nacionalnosti, bile izložene verbalnim napadima od strane učesnika litija SPC. Valja podsetiti da su u Pljevljima i generalno u severnom deo Crne Gore, u kojem su 90-ih počinjeni brojni zločini nad bošnjačkim/muslimanskim stanovništvom, a za to ni do danas niko nije odgovarao. Aktivisti/kinje Bona Fide smatraju da navedene litije SPC u Pljevljima oživljavaju traume iz 90-ih; izazivaju strah da će se etničko nasilje nad bošnjačkim/muslimanskim ponoviti. Ukratko, litije su politička zloupotreba religije: „*Za mene su to politički protesti najgorih srpskih klerofašista, kleronacionalista*“ (Sabina). Zbog svega navedenog a iz bezbednosnih razloga, izbeglice su bile sprečena da se kreću. Od februara 2018. do sada, kroz centar Bona Fide je prošlo preko **3000** izbeglica/migranata).

Tuzla, Bosna i Hercegovina izbeglice su počele juna 2018. da pristižu u ovaj grad iz pravca Srbije i Crne Gore, kao 'tranzitnom' mestu ka Hrvatskoj. Hiljade izbeglica iz zemalja Bliskog istoka, ali i severne Afrike prošlo je kroz Tuzlu gde

im neformalne grupe građana pružaju solidarnu pomoć. U ovom izveštajnom periodu organizovano je više akcija:

26. januar

Aktivistkinje ŽUC-a iz Beograda (Violeta, Staša) kao i Reiha Avdić (Udruženje Žena Srebrenice u Tuzli) i Ramiz Berbić, mirovni aktivista ŽUC Mreže iz Tuzle, posetile su autobusku stanicu gde se u tom trenutku u najlonskim šatorima, nalazilo stotinjak izbeglica iz Avganistana, Pakistana, Alžira, Libije...Razgovarali smo sa njima i podelile skromnu humanitarnu pomoć.

Ramiz Berbić je u ime ŽUC-a tokom februara organizovao akcije solidarnosti sa izbeglicama u Tuzli, o čemu izveštavamo u nastavku:

15. februar

Ramiz je posetio migrante na željezničkoj stanici u Tuzli, gde je migrantima i izbeglicama podelio humanitarnu pomoć. *"Posjetio sam migrante koji se nalaze iza željezničke stanice gdje se nalazi manje šatorsko naselje. Otišao sam direktno kod njih u 14h, a veći dio njih je spavao. Oni noću sjede pored vatre zbog hladnoće, a preko dana spavaju. Sa njima sam se malo družio uz vatru i podijelio paketiće humanitarne pomoći. Odmah su se obrisali maramicama jer im kupanje nedostaje. Očajan sam zbog njihovog stanja, a opet sretan sam što sam im bar koji trenutak učinio podnošljivijim"*

26. februar

Aktivista Ramiz Berbić je u svom izveštaju zapisao: *"Tuzlu je zahvatilo nevrijeme. Pao je snijeg, jako je hladno i vjetrovito. Migrantski šatori su bili prekriveni snijegom, prepušteni hladnoći. Odlučio sam da im priprelim tople napitke, pronašao sam plinsku bocu, uspio sam se snaći za prevoz tih stvari od mog sela do Tuzle gdje sam migrantima pripremao čaj i kafu"*

29. februar

Ramiz B. je zapisao: *"Kuhao sam vodu i dijelio čaj i kafu migrantima. Bili su jako zadovoljni, neki su mi se pridružili u pripremi. Malo smo razgovarali. Malo sam ja njima pjevao a oni su meni uzvraćali svojom pjesmom...Pojavilo se pet migranata u papučama. Nemaju obuće. Sada tražim obuću za njih..."*

Mirovne akcije humanitarnog karaktera

pružanje humanitarne pomoći – preko humanitarnih akcija podstičemo solidarnost, upoznavanje, prijateljstvo, susrete sa ratnim izbeglicama, sticanje znanja o položaju izbeglica, informacija o njihovom položaju, itd. U ovom izveštajnom periodu ŽUC je organizovao prosečno jednom nedeljno, a nekada i više puta, solidarne posete ŽUC-u izbeglica smeštenih u kampu u Krnjači. Nakon uvođenja vanrednog stanja u Srbiji (15. mart 2020.) svi prihvatni centri za izbeglice su podvrgnuti drastičnim represivnim merama (zabrana izlaska, vojska i policija oko kampova...).

Pored navedenog, solidarnost sa ratnim izbeglicama Žena u crnom izražavaju i drugim aktivnostima:

Saopštenja i izveštaji – na srpskom i engleskom jeziku, za domaće i međunarodne mreže radi upoznavanja sa problemima izbeglica, njihovim položajem, njihovim ljudskim pravima, zloupotrebama, diskriminacijom, kako na nivou institucija tako i društva.

Internacionalistička solidarnost – kontakti sa međunarodnim mrežama radi razmene informacija, osmišljavanja zajedničkih akcija, organizovanje poseta mestima na kojima borave izbeglice u Srbiji, tako da smo u ovom periodu organizovale smo brojne posete, učestvovali na međunarodnim konferencijama, susretima, od kojih navodimo:

24. januar, Zagreb

Susret Staše Zajović sa aktivistima mreže "Are you Serious" iz Hrvatske o položaju izbeglica, posebno o policijskoj brutalnosti na granici između Bosne i Hercegovine i Hrvatske, o eventualnom učešću u međunarodnom karavanu solidarnosti sa izbeglicama itd.

5. – 12. februar

Nazaret Sančés/Sanchez i Maria Santiago, aktivistkinje iz Španije boravile su u Beogradu i na sastanku Mreže ŽUC govorile su o organizovanju *Međunarodnog karavana solidarnosti sa izbeglicama na Balkanskoj ruti*. Svedočile su o izbegličkoj/migrantskoj tragediji, o militarizaciji, ponižavanju, mučenju, progonu, deportacijama, surovoj eksploataciji izbeglica i migranata. Iznele su predlog za Karavan solidarnosti na Balkanskoj ruti, koji bi trebalo da se organizuje u drugoj polovini jula 2020. u Trstu, a ukoliko bude moguće i u Ljubljani. Dogovoreno je da bi u tom Međunarodnom karavanu učestvovali razni kolektivi koji se bave izbeglicama na Balkanskoj ruti: ŽUC, žene Srebrenice, svedokinje na Ženskom sudu itd. Međutim, zbog pandemije kovida-19 pripreme su zasad odložene.

25. februar, Ljubljana

Susret solidarnosti aktivistkinja iz Srbije i Hrvatske sa izbeglicama u socijalnom centru "Ambasada Rog"; učestvovalo oko desetak aktivista/kinja Ambasade 'Rog' (kolektiva solidarnosti koji svakodnevno priprema hranu za izbeglice, pruža im pravnu pomoć, organizuje kampanje za prava izbeglica), aktivistkinje inicijative 'Heklanje bez granica/No borders kraft'), svedokinje na Ženskom sudu iz BiH i Hrvatske, organizatorke ŽS. Najviše smo razgovarale o mogućnostima organizovanja Međunarodnog karavana solidarnosti jula 2020. u Ljubljani, a u organizaciji kolektiva/mreža 'Abriendo fronteras' iz Španije i 'Carovana migrante' iz Italije. Takođe je priređena večera solidarnosti sa izbeglicama u Info shop – anarhističkom kolektivu u Metelkovoju (socijalni centar), a izveden je i koncert anarho-pank hora itd.

II Solidarnost sa Marijom Lukić – suđenja za seksualno uznemiravanje u Kruševcu

Marija Lukić je žrtva seksualnog uznemiravanja počinjenog od strane Milutina Jeličića Jutke, bivšeg predsednika opštine Brus. Protiv njega je Marija Lukić podnela krivičnu prijavu 2018. godine zato što joj je tokom dve godine, dok je bila zaposlena kao njegova sekretarica, poslao oko 15 000 sms poruka. Protiv M. Jeličić Jutke podignuta je optužnica 20. 07. 2018. godine za dva krivična dela: polno uznemiravanje i nedozvoljene polne radnje zloupotrebom službenog položaja. Suđenje je počelo 27. maja 2019. u Osnovnom sudu u Brusu, kada su pristalice optuženog organizovale verbalne, ali i fizičke napada na Mariju Lukić nas koje/i je podržavamo. Na zahtev M. Lukić i njenog advokata suđenje izmešteno u Osnovni sud u Kruševac. Sva do sada održana ročišta u Kruševcu pratile su aktivistkinje i aktivista ŽUC-a.

U ovom izveštajnom periodu održana su dva ročišta: *29. januara*, a odloženo je ročište zakazano za *21. februar 2020.*

Pre početka suđenja a ispred suda, osuđeni ratni zločinac Vojislav Šešelj je vređao aktivistkinju Žena u crnom Stašu Zajović. „Karakondžulo, rugobo, izdajice, ološu. Toliko si ružna da je majka htela u kolecvi da te ubije, morala je praćkom da te hrani.“

Na ovom ročištu **29. januara** svedočila je **Snežana Bojić** (radila kao bibliotekarka u Brusu, a potom se preselila iz Brusa). Ona je govorila o seksualnom uznemiravanju od strane M.J. Jutke protiv kojeg je takođe podnela krivičnu prijavu, koja je kasnije odbačena. Advokati okrivljenog su pribegli opstrukcijama kako bi sprečili iskaz Snežane Bojić, koja se govorila i o seksualnom uznemiravanju kojima su bile izložene mnoge žene u Brusu, ali to nisu prijavile iz straha od odmazde od M.J. Jutke. Na kraju svog iskaza svedokinja Snežana Bojić je kazala: **„Danas tražim od suda da donese pravednu odluku za sve žene. Ovde sam da tražim pravdu i za sebe i za Mariju Lukić, i za sve žene. Da se ženama više ne bi događale ovakve stvari.“**

III Solidarnost sa porodicom Milivojević iz Lučana – suđenje u Ivanjici (7. februar 2020.)

Krivični postupak protiv generalnog direktora fabrike naoružanja “Milan Blagojević-Namenska’ iz Lučana - Radoša Milovanovića i dvojice rukovodilaca iz iste fabrike (Vladimira Lončarevića i Tome Stojića). Oni su optuženi da su izvršili teško krivično delo protiv opšte sigurnosti’ jer su 14. jula 2017. godine, nakon eksplozije baruta poginuli radnici Milomir Milojević i Milojko Ignjatović.

Na prvom, održanom 3. oktobra 2019. godine, direktor R. Milovanović ucenio je i naterao više stotina radnika fabrike “Milan Blagojević-Namenska’ iz Lučana da na zverski način vređaju porodicu poginulog radnika Milomira Milojevića. Na sledećem ročištu (**15. novembra**) zahvaljujući organizovanoj podršci porodici Millvojević od strane aktivistkinja ŽUC-a i grupe građana iz Beograda, na navedenim

ročištima pred sudom se nisu se pojavile organizovane grupe pristalica optuženih.

Na ročištu **7. februara** predsedavajući sudija je rekao da su direktor Milovanović i Lončarević podneli sudu pritužbe protiv porodice poginulog radnika Milomira Milivojevića, jer su ih navodno vređali i dobacivali im tokom prethodnih suđenja. Na to je reagovao Vladimir Todorčić, advokat porodice Milovojević, koji je podsetio na stalne uvrede kojima je, od početka suđenja, izložena porodica Milivojević. I na ovom ročištu okrivljeni T. Stojić je negirao krivicu. Zbog pandemije ročište zakazano u martu nije održano.

(Integralne izveštaje sa navedenih suđenja možete naći na sajtu ŽUC-a)

I

V Solidarnost sa aktivistkinjama tokom pandemije korona virusa i vanrednog stanja

Od početka pandemije kovid-19 uspostavile smo razne vidove uzajamne podrške i solidarnosti u okviru Mreže ŽUC-a: dnevni telefonski kontakti sa aktivistkinjama, ne samo u Srbiji već i u BiH, Crnoj Gori, Hrvatskoj, Sloveniji; komunikacija preko društvenih mreža (fejsbuk); posete aktivistkinjama u Beogradu (posebno 65+) i kupovanje namirnica; podela humanitarne pomoći socijalno najugroženijim aktivistkinjama (skromnog obima, u skladu sa mogućnostima) i pružanje psihološke podrške aktivistkinjama od strane terapeutskog tima Ženskog suda koje deluju u celoj regiji. Sem toga, od početka izbijanja pandemije, bile smo u stalnom kontaktu sa aktivistkinjama Međunarodne mreže ŽUC-a a pre svega u Italiji, Španiji, Belgiji, Velikoj Britaniji, ali i u Poljskoj Turskoj, kao i Latinskoj Americi, SAD-u itd. To nam je pružilo uvid u razne dimenzije i posledice pandemije – političku, socijalnu-klasnu, rodnu, militarističku itd. Ovu aktivnost smo nastavile nakon ukidanja vanrednog stanja 6. maja 2020. o čemu će biti reči u narednom izveštaju.

DISKUSIONI KRUŽOCI, PREDAVANJA, DEBATE U PROSTORIJAMA ŽENA U CRNOM – “SREDE U ŽUC-U”

Praksa redovnih diskusionih kružoka, predavanja i zajedničke refleksije o važnim društvenim i političkim pitanjima u zemlji i svetu, nastavljena je i u ovom izveštajnom periodu, u kojem je organizovano osam **(8)** predavanja, debata, predstavljanja knjiga, projekcija filmova u kojima su učestvovala oko **110** osoba.

- 15. januar** Projekcija filma **‘Žena’ (Wife)**: američki film iz 2018. u trajanju od 99 minuta u režiji Bjorna Rungea, sa Glen Klouz/Glen Close u glavnoj ulozi. Film je priča o ženi koja preispituje svoj život supruge, svoju nevidljivu i nepriznatu ulogu u stvaranju svog ‘čuvenog’ muža. Projekciji i razgovoru nakon toga prisustvovalo je **10** aktivistkinja.

- 27. januar** Sastanak Radne grupe o sekularizmu (o kojem je bilo reči u rubrici 'Obrazovni i istraživački programi'), a učestvovalo je deset (**10**) osoba.
- 5. februar** **Feministički pristup zdravlju** – tematski ciklus koji polazi od toga da je "zdravlje društveno-politička kategorija, određeno polom, klasom, rasom/etnicitetom, da na zdravlje žena utiču brojni faktori - muško nasilje nad ženama, siromaštvo, briga o drugima, zagađenost okoline, medikalizacija tela radi profita farmaceutske industrije, militarizam itd.). U okviru ovog ciklusa organizovale smo razgovore/debate, projekcije filmova.
- Prva sesija se odvijala u komentarisanju tekstova iz knjige „**Amicus mortis – o umeću življenja i umeću umiranja**“ autora **Ivana Ilića** (1926.-2002.); Ilić je filozof, levičarski teolog, pisac, ekonomist, radikalni kritičar savremenih društvenih institucija, rođen u Beču u porodici hrvatskog i jevrejskog porekla, a najveći deo života proveo u Latinskoj Americi. Odabrane eseje/tekstove iz navedene knjige: *Zdravlje kao lična odgovornost? Ne, hvala!; Opsednutost savršenim zdravljem; Neporažena smrt; Protiv zdravlja* komentarisalo je **16** osoba.
- 12. februar** Druga sesija u okviru ciklusa „*Feministički pristup zdravlju*“: **Govor tela: feministička analiza veze između patrijarhalnog nasilja i problema sa ishranom kod žena (bulimije i anoreksije);** uvodničarke su bile *Dana Vidić i Mina Damjanović*, a u razgovoru je učestvovalo **14** osoba.
- 19. februar** **Bombašice (Bombshell)** - američki igrani film (produkcija 2019. u trajanju od 109 minuta) govori o grupi žena koje su preživjele seksualno uznemiravanje od strane šefa televizije Foks njuz/Fox news. Nakon projekcije filma razgovor je bio posvećen seksualnom nasilju nad ženama, a učestvovalo je **10** osoba a u okviru ciklusa "Feministički pristup zdravlju".
- 27. februar** „**Lekarska greška: građanska odgovornost zbog lekarske greške**“ u izdanju Službenog glasnika, 2018. *autorke* prof. dr Jelena Simić, Univerzitet Union u Beogradu. Na promociji knjige učestvovala je autorka u prisustvu **15** osoba. Ovo je četvrta sesija u okviru tematskog ciklusa "Feministički pristup zdravlju".
- 4. mart** **MeToo pokret protiv seksualnog nasilja nad ženama** – o značaju pokreta u borbi protiv seksualnog i svakog drugog nasilja nad ženama. Nakon kraćih video projekcije o ovom pokretu, biće organizovan je razgovor tokom kojeg su aktivistkinje svedočile o svojim iskustvima seksualnog nasilja – **15** osoba. Ovo je *peta* sesija u okviru tematskog ciklusa *Feministički pristup zdravlju* koje smo započele početkom februara 2020.
- 11. mart** **Veče u čast Marije Arandjelović**, saradnice ŽUC-a (Grupa za videoaktivizam); Marija je februara 2020. doktorirala na montaži na

Fakultetu dramskih umetnosti/FDU u Beogradu; prikazan je film Marije Arandžević u trajanju od 40 minuta, usledio je razgovor u kojem je učestvovalo **16** osoba.

(Opširne izveštaje sa ovih debate možete naći na sajtu ŽUC-a)

KAMPANJE, APELI

Pored navedenih inicijativa u ovom izveštajnom periodu, takođe smo pokrenule ili aktivno učestvovala smo aktivno u brojnim kampanjama pre svega u vezi sa zahtevima za suočavanjem s prošlošću – odgovornost za ratne zločine, nasilju nad ženama, protiv represije nad političkim neistomišljenicima; nad izbeglicama.

Pravda za Mariju Lukić!

Marija Lukić je žrtva seksualnog uznemiravanja počinjenog od strane Milutina Jeličića Jutke, bivšeg predsednika opštine Brus. Protiv njega je Marija Lukić, dok je bila zaposlena kao njegova sekretarica, podnela krivičnu prijavu 2018. godine jer joj je tokom dve godine M. Jeličić slao više hiljada sms poruka.

U saopštenju povodom ročišta 29. januara pred sudom u Kruševcu, ŽUC ukazuje sledeće: "Dosadašnji postupak jasno pokazuje da su svi svedoci odbrane, uglavnom članovi stranke vladajućeg režima, lažni a njihovi iskazi su u funkciji optuženog. Na suđenjima prisutan osuđeni ratni zločinac Vojislav Šešelj. Ovakva fašistička egzibicija jeste režimski orkestrirano mizogino javno nasilje prema neposlušnim ženama. I ovom prilikom iskazujemo duboko poštovanje prema hrabroj Mariji Lukić, koja je odlučila da progovori, ne samo u svoje ime, nego i u ime svih žena koje su izložene seksualnom nasilju – i u javnoj i u privatnoj sferi", naglašava se u saopštenju.

Solidarnost sa porodicom Milivojević iz Lučana

Saopštenje povodom suđenja održanog 7. februara 2020. pred Osnovnim sudom u Ivanjici gde se vodi se krivični postupak protiv generalnog direktora fabrike "Milan Blagojević-Namenska" iz Lučana - Radoša Milovanovića i dvojice rukovodilaca iz iste fabrike (Vladimira Lončarevića i Tome Stojića). Oni su optuženi da su 'izvršili teško krivično delo protiv opšte sigurnosti' jer su 14. jula 2017. godine, nakon eksplozije baruta poginuli radnici Milomir Milojević i Milojko Ignjatović. Na prvom ročištu održanom **3. oktobra 2019.** godine, direktor R. Milovanović i oni koji stoje iza njega, ucenili su i naterali više stotina radnika fabrike "Milan Blagojević-Namenska" iz Lučana da na zverski način vređaju porodicu poginulog radnika Milomira Milojevića. Na sledećem ročištu (**15. novembra**), zahvaljujući pritisku javnosti i organizovanoj podršci porodici Milivojević, pred sudom se nisu pojavile organizovane grupe pristalica optuženih. Pružajući podršku hrabroj borbi porodice Milojević protiv nekažnjivosti zločina, u saopštenju je naglašeno da ovo suđenje pokazuje:

- **“Da su nebezbednost - nedostatak elementarne zaštite radnika, zastarela oprema, krajnje loši uslovi rada, prekomerno angažovanje radnika - glavni uzroci nesreća u namenskoj industriji. Samo u fabrici “Milan Blagojević – Namenska’ iz Lučana poginuo je 21 radnik a niko nije odgovarao!**
- **Da država, vlasnik preduzeća, umesto da osigura bezbednost radnika, štiti odgovorne za nesreće, a radnike, u ovom slučaju porodicu Milovojević, diskredituje, ponižava čak i kriminalizuje samo za to što se hrabro bore za pravdu i kažnjavanje odgovornih za nesreće;**
- **Da optuženi uživaju podršku režima Aleksandra Vučića, da su u sprezi mafije i političke oligarhije u industriji naoružanja u Srbiji radnici svedeni na robovsku radnu snagu i služe za nemilosrdnu eksploataciju u svrhu sticanja profita trgovaca oružjem”.**

Stop teroru nad migrantima i izbeglicama!

U saopštenju (24. februar) Žene u crnom su osudile rasističku mržnju profašističkih grupa okupljenih oko Inicijative „Nema predaje Kosova i Metohije“ koja organizuje noćne patrole, presreće migrante i izbeglice i ograničava im kretanje. Pomenuta inicijativa deli letke na arapskom, engleskom i srpskom jeziku na kojima piše: „Zbog učestalih bolesnih napada na srpske žene i devojke, zabranjeno vam je kretanje izvan migrantskih centara od 22:00 do 6:00 sati ujutro i kretanje više od tri osobe u grupi tokom dana. Napadi na naše građane vam neće proći nekažnjeno.“

ŽUC smatra da je nasilje prema izbeglicama/migrantima “plod političke klime, režimskih medija, neonacističkih organizacija i profašističkih političkih partija koji nesmetano deluju uz podršku režima. Širenje lažnih informacija pokreće kampanju progona kojoj su izloženi migranti i izbeglice koji beže od rata i traže privremeno utočište u Srbiji”.

Žene u crnom su uputile zahtev nadležnim državnih institucijama da se odmah zaustavi i spreči delovanje ovih patrola, da se pronađu i procesuiraju njihovi organizatori i nalogodavci. Ukoliko se ovo nezakonito i nehumano nasilje ne spreči, smatraćemo da nasilnike štiti režim u Srbiji”.

“PAMTIMO: Štrpci 1993. – 2020”

Povodom 27 godišnjice od zločina u Štrpcima, kada su pripadnici Vojske Republike Srpske (VRS), na železničkoj stanici u Štrpcima (BiH), iz voza koji je saobraćao na relaciji Beograd–Bar izveli i ubili 20 putnika, civila nesrpske nacionalnosti. Fond za humanitarno pravo (FHP), Žene u crnom, Sandžački odbor za zaštitu ljudskih prava i sloboda i Inicijativa mladih za ljudska prava podsećaju da porodice žrtava 27 godina čekaju na sudsku pravdu u Srbiji. Do danas su pronađeni posmrtni ostaci samo četiri žrtve, dok se za ostalim žrtvama i dalje traga.

Za zločin u Štrpcima trenutno su u toku postupci pred sudovima u Bosni i Hercegovini i Srbiji.

Ovom prilikom navedene organizacije ponovile su zahtev institucijama Srbije da „efikasno sprovedu krivični postupak za ovaj zločin, da donesu novi zakon zasnovan na o pravima civilnih žrtava rata u skladu sa međunarodnim ugovorima o zaštiti ljudskih prava i drugim međunarodnim standardima u pružanju reparacija žrtvama“.

Pamtimo opsadu Sarajeva!

Povodom 28 godina od opsade Sarajeva i početka rata u BiH (6. april 1992. – 6. april 2020.), ŽUC navodi: „Posle priznanja BiH kao nezavisne države, 6. aprila 1992. godine, usledila je opsada Sarajeva od strane srpskih oružanih formacija. I pored toga što su UN su proglasile grad Sarajevo je proglasio zaštićenom zonom, započela je opsada grada koja je trajala 1475 dana, tokom koje je ubijeno preko 11.000 odraslih osoba i preko 1.600 dece, a na grad je ispaljeno preko 480.000 projektila...Izražavamo solidarnost i saosećanje sa žrtvama, poštovanje i pijetet prema žrtvama. Tražimo odgovornost za zločine počinjene u Bosni i Hercegovini, pre svega za zločine počinjene od strane srpskih oružanih formacija, kao i za sve ostale zločine“, kaže se u saopštenju.

Poziv za hitno uspostavljanje primirja u svetu i podršku globalnoj solidarnosti – povodom poziva Generalnog sekretara UN, Antonija Gutereša za trenutni prekid vatre i uspostavljanjem primirja u svetu i podršku globalnoj solidarnosti i globalnoj borbi protiv pandemije virusa COVID- 19, ŽUC je uputio poziv Vladi Republike Srbije da “sprovede u delo preporuke Svetske zdravstvene organizacije (WHO) i podupre Fond solidarnosti Covid – 19, te podrži sve sadašnje i buduće zdravstvene, socio-ekonomske i političke mere međunarodnih institucija i organizacija koje se zasnivaju na principima globalne solidarnosti. Hitno primirje danas, ali i razoružanje u celom svetu sutra, osnova je za solidarnu borbu protiv virusa i izgradnju pravednog mira u budućnosti. Umesto ulaganja u rat, vojnu industriju i izvoz oružja, neophodno je ulagati u civilne svrhe. Sve za mir, zdravlje i znanje, ništa za naoružanje!”, navodi se u saopštenju 7. aprila.

Pamtimo! – povodom 21 godišnjice ubistva 16 radnika RTS-a, ŽUC podseća da je 23. aprila 1999. godine, u NATO bombardovanju Savezne Republike Jugoslavije, pogođena i zgrada Radio televizije Srbije, u Aberdarevoj ulici, u Beogradu. U tom trenutku, u zgradi se nalazilo 16 radnika, koji su tom prilikom poginuli. Odgovornost za njihovu smrt, prema sudski utvrđenoj činjeničnoj istini, snosi bivši direktor RTS-a Dragoljub Milanović. Uprkos tome što je imao jasnih saznanja da će zgrada RTS-a biti bombardovana, nije o tome obavestio svoje zaposlene.

ŽUC je izrazio saosećanje i solidarnost sa porodicama ubijenih i ponovio zahtev vlastima države Srbije da obeštete porodice žrtava i da priznaju svoju odgovornost za ovaj zločin.

MEĐUNARODNA POLITIKA

Pored susreta, učešća na međunarodnim konferencijama, već navednih u ovom izveštaju, navodimo i sledeće događaje:

**14. i 15. januar,
Vukovar/Hrvatska**

„EU kao zaboravljeni mirovni projekat?“ – stručni zagovarački panel u sklopu predsedavanja Republike Hrvatske Vijećem EU. Na uvodnom panelu održanom u Gradskoj knjižnici Vukovar *„Hrvatsko i postjugoslovensko iskustvo izgradnje mira kao doprinos mirotvornoj politici EU“* učestvovali su: *Stasa Zajović* (Žene u crnom, Beograd), *Katarina Kruhonja*, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava, Osijek i *Goran Bubalo*, Mreža za izgradnju mira BiH iz Sarajeva. Panel je moderirao *Goran Božičević*, mirovni aktivista, Buje/Hrvatska. Održani su i drugi paneli o: trenutni izazovi europskom mirovnom projektu, mirovnom razvijanju globalnih mehanizama izgradnje mira, o izgradnji mira u vanjskoj politici EU, o Mirnoj reintegraciji hrvatskog Podunavlja, itd.

Na izložbi „Lica otpora“ predstavljene su antiratne inicijative, među njima i Žene u crnom, Beograd.

Rim, 15. februar:

Međunarodni susret: Istina žena – iskustva i prakse feminističkog pristupa pravdi (*La verita delle donne – percorsi e pratiche di giustizia con un approccio femminista*) održan je Ženskoj kući/Casa delle donne u Rimu, u organizaciji Mreže Žena u crnom Italija (Rete italiana delle Donne in nero). U ime ŽUC-a učestvovala Stasa Z.

Rim, 16. februar

Sastanci aktivistkinja Mreža ŽUC-a Italija, Španija, Balkan – dogovori u vezi sa zajedničkim radionicama na skupu Međunarodne mreže ŽUC-a u Jermeniji, maj 2020. Nažalost, skup je otkazan zbog pandemije.

Na ovim sastancima učestvovala su aktivistkinje Mreže Žena u crnom/Rete delle Donne in nero d'Italia: Rim, Torino, Milano, Padova, Verona, Udine, Akvila, Napulj, Vićenca, Mantova, iz Španije (Madrid, Valencia, Santander, Sevilja) iz Kolumbije i Balkana.

Razgovarale i o zajedničkim akcijama u vezi sa solidarnošću sa izbeglicama, militarizacijom, klimatskim promenama...

Izveštaj priredila:

*Stasa Zajović uz podršku: Miloša Uroševića, Nastasje Radović,
Nataše Milanović, Ramiza Berbića, Snežane Tabački,
Violete Đikanović.*

Žene u crnom, Beograd, jun 2020.